

Arkivreferanse: 2023/4562-1
Arkivkode:
Saksbehandler: Øyvind Midtskogen
Adm.enhet: Kultur
Dato: 29.01.2023

Utvalg	Møtedato	Saksnummer
Kultur	8.2.2023	

Innspill til frivillighetsstrategi og regionale kulturfond

Fylkeskommunedirektørens innstilling til vedtak:

Hovedutvalg for kultur vedtar innspill til strategi for frivillighet og innspill til regionale kulturfond slik det framgår av saken, og oversender innspillet til Kultur- og likestillingsdepartementet.

Tron Bamrud
Fylkeskommunedirektør

Bakgrunn:

Kultur- og likestillingsdepartementet har startet arbeidet med en strategi for kulturfrivillighet. Arbeidet med strategien blir satt i sammenheng med den igangsette utredningen av regionale kulturfond.

Frivillige organisasjoner, kommuner, fylkeskommuner og andre aktører er derfor invitert til å komme med innspill til strategiarbeidet og utredningen av regionale kulturfond innen 1. februar.

I sakens anledning arrangerte Innlandet fylkeskommune i samarbeid med Kultur- og likestillingsdepartementet et innspillseminar på Hamar 10. januar 2023. Her deltok en rekke kulturinstitusjoner og representanter fra ulike organisasjoner. Flere av disse sender egne innspill til departementet.

I sitt brev ba Kultur- og likestillingsdepartementet fylkeskommunen om å besvare følgende spørsmål.

1. Bred deltakelse og tilgang til kunst- og kulturaktiviteter i hele landet**Hva er de største utfordringene for at flere skal kunne delta i kulturfrivilligheten?**

De største utfordringene knyttet til deltakelse i kulturfrivilligheten handler blant annet om barrierer knyttet til privatøkonomi, funksjonsnedsetting og ikke-vestlig etnisk bakgrunn. Strammere økonomiske vilkår for organisasjoner kan også gjøre kravet om dugnadsinnsats enda større. Forventningene til slik innsats kan gjøre at flere velger bort aktiviteter.

Hvilke erfaringer har lag og foreninger gjort seg under og etter koronaen?

Det synes å være mer krevende å drive etter pandemien enn tidligere, mange kan ha opplevelsen av å måtte starte på nytt igjen. I rapporten frivillig sektor etter pandemien blir det pekt på synkende aktivitet innen alle områdene av frivillig sektor, og at 1 av 3 organisasjoner opplever utfordringer med rekruttering av nye medlemmer og frivillige.

Hva kan gjøres for å nå grupper som i mindre grad deltar og inkludere flere i aktiviteter?

Informasjon og tilgjengelighet er nøkkelord her; ofte vet ikke de som faller utenfor at det finnes mange muligheter for å inkluderes. Det må blant annet arbeides med kunnskap og holdningsendringer rundt inkludering og mangfold.

Et viktig grep er å sørge for at aktører kan arrangere tiltak, fritidstilbud og arrangement med gratis inngang slik at alle kan delta uavhengig av økonomi. Flere lavterskel og gratistilbud til barn og ungdom og møteplasser/ steder å «henge» for ungdom er viktig.

Flere miljøarbeidere bør inn på skoler der ungdom oppholder seg (se dokumentaren om Mortensrud).

Det er behov for økonomiske virkemidler gjennom offentlige tilskudd til inkludering i frivillige kulturorganisasjoner. Det er viktig med økonomiske bidrag til kontingenter, aktivitetsavgifter og utstyr til personer og familier med lav inntekt. Dette er en utfordring som gjelder for hele bredden innenfor kultur- og fritidsaktiviteter. Det offentlige kan sette strengere krav om tilrettelegging og inkludering i frivillig sektor i samband med tilskuddsordninger. Det er viktig

at frivillige organisasjoner bruker kommunikasjonskanaler som alle kan bruke for å dele informasjon om sine tilbud.

Kommuner, fylkeskommuner og staten må samarbeide tettere med frivillighet sektor for å løse felles utfordringer. Det offentlige må i langt større grad samordne innsatsen på tvers av for eksempel kultur, sosial, oppvekst, arbeidsformidling og helse for å kunne hjelpe flere inn i fritidsaktiviteter. Rapporten Frivillige organisasjoner og integrering fra 2022 slår blant annet fast at mange organisasjoner har behov for og ønsker mer samarbeid med det offentlige for å styrke integreringsarbeidet, og at frivillige organisasjoner har utfordringer med å rekruttere og holde på personer med innvandrerbakgrunn. Kommunene og fylkeskommunene må sette mål om å etterleve Fritidserklæringa, som slår fast at alle barn og unge skal delta på minst en aktivitet. Offentlige og privateide kulturarenaer må i langt større grad være tilpasset behovene for universell utforming, og være rimelige å låne/leie – slik at flere kan delta i aktiviteter.

2. Møteplasser og tilgang på kulturarenaer for aktivitet, læring og opplevelser

Hva kjennetegner møteplasser der det er lagt til rette for læring og gode opplevelser?

Kulturhus og øvingslokaler som tar unge og gamle utøvere på alvor, med respekt for uttrykket er viktige kjennetegn for god tilrettelegging av læring og opplevelser. Et lokale som egner seg for teater egner seg ikke nødvendigvis for musikk, film og dans. Spesialrom er der for eksempel akustikk eller gulv er viktig for aktiviteten og kunsten som skal utøves og gjennomføres. Gode opplevelser skaper igjen rekruttering og forhindrer frafall.

Det er viktig at det etableres forståelse av at kultur, på lik linje med idretten, kan benytte arenaene som finnes. Kulturen må tas på alvor i planlegging av bygg, skolebygg for eksempel, med scener og rom for kultur. Ordningen kulturrom er et godt eksempel på at utviklingstankegang og muligheter for å ha utstyr og rom for kultur, blir tatt på alvor.

Det må være et mangfold av ulike arenaer, tilpasset ulike behov og grupper. De mindre organisasjonseide kulturbyggene slik som grendehus, ungdomshus og samfunnshus er like viktige som de store kulturhusene for å kunne ha bredde i tilbudene både til de som er deltakere og publikum. Sambruk- og flerbruk og samlokalisering av arenaer for ulike fritidsaktiviteter kan være nøkkelen til læring og samarbeid.

Det profesjonelle og frivillige kulturlivet kan styrke hverandre gjennom felles arenaer. Videre har kommunene og fylkeskommunene et stort ansvar som eier av skoler. Grunnskolene og de videregående skolene er møtesteder og arenaer for øving og tidvis formidling av kultur. Bruk av skoler både på dagtid og ettermiddag er god samfunnsøkonomi, og skolebyggene må planlegges med det som utgangspunkt.

Hva er de største utfordringene og suksessfaktorene for å sikre tilgang på egnede lokaler og kulturarenaer?

Det er viktig å presisere viktigheten av mer penger til rehabilitering og tilpasning av bygg som brukes til kulturaktiviteter. Kulturbygg er ikke bare de store, moderne kulturhusene – det er også samfunnshus, klubbhus og øvingslokaler på blant annet skoler. Denne statlige posten har blitt nesten borte og behovet er veldig stort.

Egnede lokaler må kunne brukes gratis eller til en veldig lav pris. Samtidig er det en utfordring at det ikke finnes ikke egnede lokaler mange steder. Det må tenkes helhet ved plassering og bruk av nybygg, for eksempel skoler, slik at de både ligger lett tilgjengelig på et sted og at det er tenkt gode løsninger med bruksrom, verksteder, kontorlokaler, konsertbruk, ungdomsklubb, kulturskole, kafe osv.

3. Samspill mellom den profesjonelle og frivillige kulturen

Hva er erfaringene fra samarbeid og samspill mellom den profesjonelle og frivillige kulturen?

Det er mange som ønsker å være mer aktive. Hvordan kan vi bli bedre på å invitere og legge til rette for at eldre, folk med funksjonsnedsetting, innvandrere kan bidra? Det kan være frivillighet sammen med kommune og profesjonelle krefter.

Erfaringsmessig frembringer og rekrutterer et slikt samspill ikke bare opplevelser og økt læringsutbytte, men også mer innsikt i kunst- og kulturtilbudene der en bor og tilhørighet til samfunnet vi er en del av.

Det profesjonelle og frivillige kulturlivet er nært knyttet sammen, og har mange felles mål og utfordringer. Det frivillige kulturlivet er avhengig av profesjonelle kunstnere og kulturarbeidere som dirigenter, instruktører og som teknisk personale ved visninger og andre publikumsarrangement. Det profesjonelle kulturlivet har nært samarbeid med frivilligheten i forbindelse med gjennomføring av både visninger, festivaler og andre kulturarrangement. Samarbeidet og samspillet mellom den profesjonelle og frivillige kulturen kommer kanskje spesielt godt fram i distriktene. I Innlandet har vi mange festivaler som er skapt i tett samspill mellom frivillige og profesjonelle. Kulturskolene er viktige arbeidsplasser for profesjonelle kunstnere og kulturarbeidere, og mange av disse er også ansatt som instruktører eller dirigenter i det frivillige kulturlivet på kveld og helg. Det er viktig med et mangfold av tilbud i lokalsamfunnene, der profesjonelt og frivillig kulturliv blir sett i sammenheng og samhandler. Dette er viktig for rekrutteringen til det profesjonelle kulturlivet. Profesjonelle og frivillige på samme scene er også med å øke publikumstilfanget. RingsakerOperaen er et godt eksempel der en har lyktes godt.

Hva slags gode eksempler finnes og hvordan kan en lære mer av hverandre?

Gran kommune og Ung Hadeland er veldig gode på tverrfaglig samarbeid på ungdomskulturfeltet og samarbeid med frivilligheten lokalt.

Hvordan kan samspillet bli enda bedre og hva vil en oppnå med dette?

Vi må lære av idretten og organisere kulturen etter samme lest som dem. Profesjonalisere det organisatoriske. Foredraget til Sven Mollekleiv beskriver dette veldig godt; <https://innlandetfylke.no/politikk/aktuelt/nett-tv/#/innlandet/innlandet/3e54508x>

4. Offentlige tilskuddsordninger og tiltak

Hva er de største utfordringene med dagens ordninger og hvordan kan de bli enda bedre?

Det er viktig å ha en diskusjon om forholdet mellom driftsstøtte og prosjektstøtte til det frivillige kulturlivet. Driftsstøtten skal sikre stabile forhold, og at organisasjonene på fritt og selvstendig grunnlag kan jobbe mot egne formål. Det er viktig at denne støtten ikke blir et instrument for offentlige myndigheter sine mål. Prosjektstøtteordningene er viktige for å stimulere til utvikling og til å løfte arbeidet med enkeltområder og ulike samfunnsutfordringer.

Samtidig kan prosjektstøtten ta fra de frivillige kulturorganisasjonene friheten til selv å definere mål og innsats. Det offentlige må være bevisst prinsippet om armlengdes avstand. En særlig utfordring innen tilskudd til frivillig kulturliv er underfinansiering av kulturarenaer. Idretten med sine tilskuddsordninger til anlegg får stor drahjelp gjennom spillemidlene til infrastruktur for aktivitet. Midlene til kulturbygg er svært små sammenlignet med midlene til anlegg for idrett og fysisk aktivitet. I tillegg kan frivillige organisasjoner som bygger eller moderniserer sine kulturarenaer ikke søke om momsfradrag, slik en kan ved idrettsanlegg. Det er en stor forskjellsbehandling, der det frivillige kulturlivet blir taperen gjennom arenaer som ikke tilfredsstillende kravene til bla universell utforming, akustikk og funksjonelle arenaer for utøving og framføring av kulturuttrykk.

En måte for det offentlige å stimulere til utvikling av kulturlivet er gjennom bortfall av avgifter, m.a. moms. Det offentlige må bruke ulike virkemiddel i form av både driftstilskudd, prosjektstøtte og reduserte avgifter for å møte økonomiske utfordringer innenfor frivillighetsfeltet.

Hva hindrer og fremmer frivillig engasjement og hva kan gjøres for å forenkle og samordne ordninger?

Drift av frivillige organisasjoner er dyrt. Aktivitet fordrer administrasjon, og liten administrasjon betyr ofte lite aktivitet. Det offentlige må fortsette arbeidet med å forenkle prosessene rundt søknader og rapportering. Det er viktig at tilskuddsordningene ikke blir tilgjengelige bare for de som har store ressurser til administrasjon. Tilskuddsordningene må være tillitsbasert, men samtidig innrettet på en slik måte at en hindrer misbruk. Tilskudd.no er et godt eksempel på forenkling når det gjelder statlige tilskuddsordninger, og kan være til inspirasjon for fylkeskommuner og kommuner. Det offentlige må lyse ut tilskuddsordninger med rimelige frister for gjennomføring. Prosjektstøtteordninger med svært korte tidshorisonter er utfordrende og tar fra mange frivillige kulturorganisasjoner anledning til å søke, fordi det tar tid å planlegge og gjennomføre prosjekt. Det er nødvendig med ulike typer tilskuddsordninger med både lang og kort tidshorisonter for å fremme frivillig engasjement.

Hvordan kan offentlige myndigheter få til et godt samarbeid og samspill med frivillige organisasjoner?

Det offentlige må invitere frivillige organisasjoner til møteplasser for å skape nettverk og dele kunnskap. Offentlig sektor må gjennom politikktutforming legge vekt på verdien av samarbeid og samspill mellom offentlig og frivillig sektor, og invitere til dialog om hvordan vi kan løse felles utfordringer. Det offentlige kan også innrette tilskuddsordninger med mål om å fremme mer samhandling og samarbeid på tvers. Det er viktig at det offentlige setter mål, og skaper forum for samarbeid og samskaping.

Hvordan kan virkemidler og tiltak på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå innrettes for å bli enda bedre?

Virkemidlene og tiltak må drøftes og defineres i samarbeid med frivillig sektor. Frivilligpolitikken må bygge på kunnskap og utformes i tett dialog med frivilligheten. Det offentlige kan legge til rette for dette ved å invitere til innspill, medvirkning, samskaping og ulike samarbeidsforum. Virkemidlene og tiltaka må utformes som svar på både samfunnsutfordringer og frivilligheten sine behov. Det er behov for avstemming og tilpasning om tiltaka skal gi best mulig effekt. Det offentlige kan legge til rette m.a. ved å gjøre offentlige lokaler tilgjengelige, redusere husleiepriser, yte tilskudd, bortfall av avgifter og gjennom momskompensasjon,

Regionale kulturfond

Hvordan kan et regionalt kulturfond innrettes for å supplere – og ikke overlape - ordninger som allerede finnes?

Fylkeskommunen stiller seg positiv til etablering av regionale kulturfond, og tar til orde for at det må være anledning til regionale tilpasninger av fonda. Det er videre viktig at de regionale kulturfondene må være et supplement til det nasjonale kulturfondet. Midler til et regionalt kulturfond må komme inn som friske midler, og ikke midler for å dekke over kutt i andre offentlig ordninger.

Det er også viktig at regjeringa vurderer hvordan regionale kulturfond kan bidra til å styrke fylkeskommunene som regionale samfunnsutviklere. Regjeringen må legge vekt på intensjonene fra regionreformen om å gi fylkeskommunene et større ansvar for utvikling av kunst- og kulturtilbudet i regionene.

I arbeidet med å innrette regionale kulturfond må regjeringa gå i tett dialog med fylkeskommunene og det frivillige og profesjonelle kulturlivet. Det er også nødvendig å legge kunnskap om dagens utfordringer, virkemiddel og tilskuddsordninger til grunn i arbeidet med å utvikle regionale kulturfond.

Hvordan kan et regionalt kulturfond innrettes på en måte som minimerer de administrative byrdene?

Fylkeskommunene er en betydelig forvalter av ulike offentlige virkemidler, både statlige og fylkeskommunale. Som fylkeskommune har vi relevant kompetanse på og kunnskap om regionalt og lokalt kultur- og samfunnsliv. Regjeringen bør gå i dialog med fylkeskommunene om hvordan fondet skal innrettes og administreres. Det er naturlig at fylkeskommunene får en stor rolle i forvaltningen av regionale kulturfond.

Vurdering opp mot FNs bærekraftsmål:

Innspillene er vurdert opp mot FNs bærekraftsmål og mange av innspillene som tar sikte på å styrke og utvikle frivillighetsfeltet støtter naturlig opp om bærekraftsmålene.

Medvirkning fylkeskommunale råd:

Denne henvendelsen fra Kultur- og likestillingsdepartementet er ikke drøftet i de ulike rådene, men flere av innspillene her baserer seg på tidligere innspill blant annet i forbindelse med kulturstrategiarbeidet, samt innspill fra innspillseminaret 10. januar i Hamar.

Konklusjon:

Hovedutvalget for kultur vedtar innspillet slik det framgår av saken og oversender innspillet til Kultur- og likestillingsdepartementet.